

ΤΟ ΠΟΡΘΜΕΙΟ ΤΗΣ ΓΟΥΝΙΤΣΑΣ (1885-1890)

(Το κείμενο είναι δημοσιευμένο, από τον Στάμο Γραμμένο, στο *Θεσσαλικό Ημερολόγιο*, τόμος 57, σελ. 129)

Στον προηγούμενο τόμο του *Θεσσαλικού Ημερολογίου*, στον οποίο παρουσιάστηκαν δύο έγγραφα για τις ιχθυοπαγίδες (νταιλιάνια) της Γούνιτσας (Αμυγδαλέας), αναφέρθηκε η σημασία του Πηγειού στη ζωή των κατοίκων της, καθώς το ποτάμι ήταν, γι' αυτούς, ένα κομμάτι της καθημερινότητας και αποτελούσε μία σημαντική πηγή πλούτου. Ένα επιπλέον στοιχείο, το οποίο ενίσχυε αυτή τη σχέση, ήταν και η ύπαρξη ενός πορθμείου,¹ στη θέση η οποία μέχρι σήμερα ονομάζεται Καράβι, και αποτελούσε πέρασμα για σημαντικό αριθμό οδοιπόρων, ιππέων και ζώων. Αυτό μαρτυρεί και η ύπαρξη ενός πανδοχείου (χάνι) για τους περαστικούς και τα ζώα, το οποίο υπήρχε στην άκρη του οικισμού, πλησίον του ποταμού, από το οποίο σώζεται σήμερα ένας σωρός ερειπίων.

Λόγω της θέσης του οικισμού, η ανθρώπινη παρουσία εδώ είναι συνεχής, όπως αποκαλύπτουν τα διάφορα ευρήματα, από την προϊστορική,² την κλασική,³ τη ρωμαϊκή, την βυζαντινή και τη νεότερη εποχή. Η Γούνιτσα αναφέρεται σε μερικές ιστορικές πηγές, όπως α) Στην πρόθεση 401 του Μεγ. Μετεώρου, του έτους 1520-1540.⁴ β) Στον ιεροσολυμιτικό κώδικα 509, με αφιερωτές υπέρ του Παναγίου Τάφου,⁵ του έτους 1660, στον οποίο, σημειωτέον, ο αριθμός των οικογενειών από τη Γούνιτσα, που αφιέρωσαν κάποιο ποσό, είναι μεγαλύτερος από τον αριθμό των οικογενειών που προέρχονται από χωριά της ευρύτερης περιοχής, ξεπερνώντας ακόμα και τους αφιερωτές της Λάρισας. Στον κώδικα αναφέρονται δύο οικογένειες ιερέων, γεγονός το οποίο σημαίνει ότι στην Γούνιτσα του 1660 υπήρχαν δύο, τουλάχιστον, ενορίες. και γ) Σε ένα μετεωρίτικο κατάστιχο του έτους 1750 με ονόματα αφιερωτών.⁶

Καθώς, λοιπόν, η περιοχή ήταν πέρασμα, συναντούμε κάποιες μνείες του πορθμείου στα περιηγητικά κείμενα. Πιο συγκεκριμένα, ο άγγλος περιηγητής Ουίλλιαμ Μάρτιν Ληκ, ο οποίος πέρασε από την Γούνιτσα, στις 15 Δεκεμβρίου 1806, ερχόμενος από τη Λάρισα, έγραψε τα εξής: «Στις 6:45 τουρκική ώρα,⁷ φθάσαμε στο πορθμείο της Γούνιτσας, η οποία είναι ένα ελληνικό χωριουδάκι στη δεξιά όχθη του Σαλαμβριά (Πηγειού), εκεί ακριβώς όπου προβάλλει προς την πεδιάδα της Λάρισας, από τα στενά⁸ τα οποία είναι ένα πετρώδες φαράγγι μήκους μισού περίπου μιλίου. Ένας δρόμος ανεβαίνει στην αριστερή όχθη του ποταμού, κατά μήκος των στενών, προς το Ζάρκο και ένας άλλος διακλαδίζεται προς το Λαμάσι που απέχει μιάμιση ώρα. Τα χωράφια στην αριστερή όχθη του ποταμού, απέναντι ακριβώς από τη Γούνιτσα,⁹ στην πλαγιά του λόφου αλλά και στην πεδιάδα, είναι γεμάτα πέτρες και κομμάτια αρχαίας κεραμικής (...). Το πορθμείο αποτελεί το σύνθηδες μέσο επικοινωνίας από τον Τύρναβο, την λαρισινή πεδιάδα και την Ελασσόνα με κατεύθυνση προς το Χατζηλάρι (Κραννώνα) και τα Φάρσαλα».¹⁰

Αξιίζει να σημειώσουμε ότι ο δρόμος, κατά μήκος των στενών του Καλαμακίου, τον οποίον αναφέρει ο Ληκ, υπάρχει και σήμερα και μάλιστα, στο πιο δύσβατο σημείο της διαδρομής, είναι λαξευμένος στους βράχους με βαθιές αλακώσεις από την φθορά που επέφεραν τα τροχοφόρα. Το στοιχείο αυτό είναι ένδειξη της αρχαιότητάς του και γι' αυτό, ίσως, θα πρέπει να ασχοληθούν μαζί του οι αρμόδιοι της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας. Η σπουδαιότητά του οφειλόταν στο ότι η επιλογή της συγκεκριμένης οδού δεν απαιτούσε την διάβαση του ποταμού, κατά την πορεία προς τα Τρίκαλα, όταν μάλιστα, κατά την περίοδο του χειμώνα, οι πλημμύρες την καθιστούσαν αδύνατη. Οι ταξιδιώτες, οι ευρισκόμενοι στην δεξιά πλευρά του Πηγειού, διέρχονταν του Πηγειού από την γέφυρα της Λάρισας και μετά, μέσα από το Κιόσκι, ακολουθώντας τον παράλληλο με την αριστερή όχθη δρόμο, έφθναν στο πορθμείο της Γούνιτσας και συνέχιζαν, διαμέσου των Στενών του Καλαμακίου, προς το Ζάρκο και τα Τρίκαλα.

Η μετάβαση, λοιπόν, από τις περιοχές του Τυρνάβου και της Ελασσόνας προς τις περιοχές της Κραννώνας, των Φαρσάλων, του Δομοκού και αντιστρόφως, απαιτούσε να γίνει διάβαση του ποταμού, οπότε, ήταν αρκετοί εκείνοι που επέλεγαν το πορθμείο της Γούνιτσας, καθώς η απόσταση ήταν συντομότερη από εκείνη μέσω της Λάρισας. Η αγορά του Τυρνάβου, με την μεγάλη ετήσια εμποροπανήγυρη του (Κουμ Παζάρ) και η μικρότερη απόσταση, ήταν σημαντικοί λόγοι για τους οποίους οι κάτοικοι της Γούνιτσας και της ευρύτερης περιοχής την προτιμούσαν από εκείνη της Λάρισας χρησιμοποιώντας, έτσι, για την διάβαση του Πηγειού αυτό το πορθμείο. Το πορθμείο ήταν, επίσης, απαραίτητο στους κατοίκους του χωριού, για την μεταφορά των ζώων και των γεωργικών εργαλείων τους, διότι καλλιεργούσαν - και καλλιεργούν ακόμη - τα κτήματα τα οποία βρίσκονται στην άλλη πλευρά του ποταμού, στο Πέρα Μέρος. Ένα μεγάλο πλεονέκτημα του πορθμείου αυτού, ήταν το μικρό του εύρος, ακόμα και στην περίοδο των χειμερινών πλημμυρών. Επίσης, εκατό μέτρα πιο κάτω από το πορθμείο, η υπάρχουσα Δέση, το πέτρινο φράγμα του ποταμού, δηλαδή, το οποίο κατήλυε ένα μέρος των υδάτων προς τον νερόμυλο, μείωνε την ορμητικότητα του ποταμού και βοηθούσε στην ομαλή λειτουργία του πορθμείου.

¹ Γνωστού στην Θεσσαλία και ως *περαταριά*.

² Βλ. Κ.Ι. Γαλλής, «Ατλας προϊστορικών οικισμών της ανατολικής θεσσαλικής πεδιάδας», *Θεσσαλικό Ημερολόγιο*, 20 (Λάρισα 1991) 97.

³ Όπως δείχνουν μαρμάρινες επιγραφές από τον 4ο π.Χ. μέχρι τον 2ο αι. μ.Χ. (*Inscriptiones Graecae*, IX2, 484, 485, 486).

⁴ Κώστας Σπανός, «Οι θεσσαλικοί οικισμοί και τα ονόματα των αφιερωτών τους στην πρόθεση 401 του Μεγ. Μετεώρου (1520-1540)», *Θεσσαλικό Ημερολόγιο*, 43 (2003) 102, 110 · 44 (2003) 158.

⁵ Κώστας Σπανός, «Οι θεσσαλικοί οικισμοί στον ιεροσολυμιτικό κώδικα 509», *Θεσσαλικό Ημερολόγιο*, 40 (2001) 351.

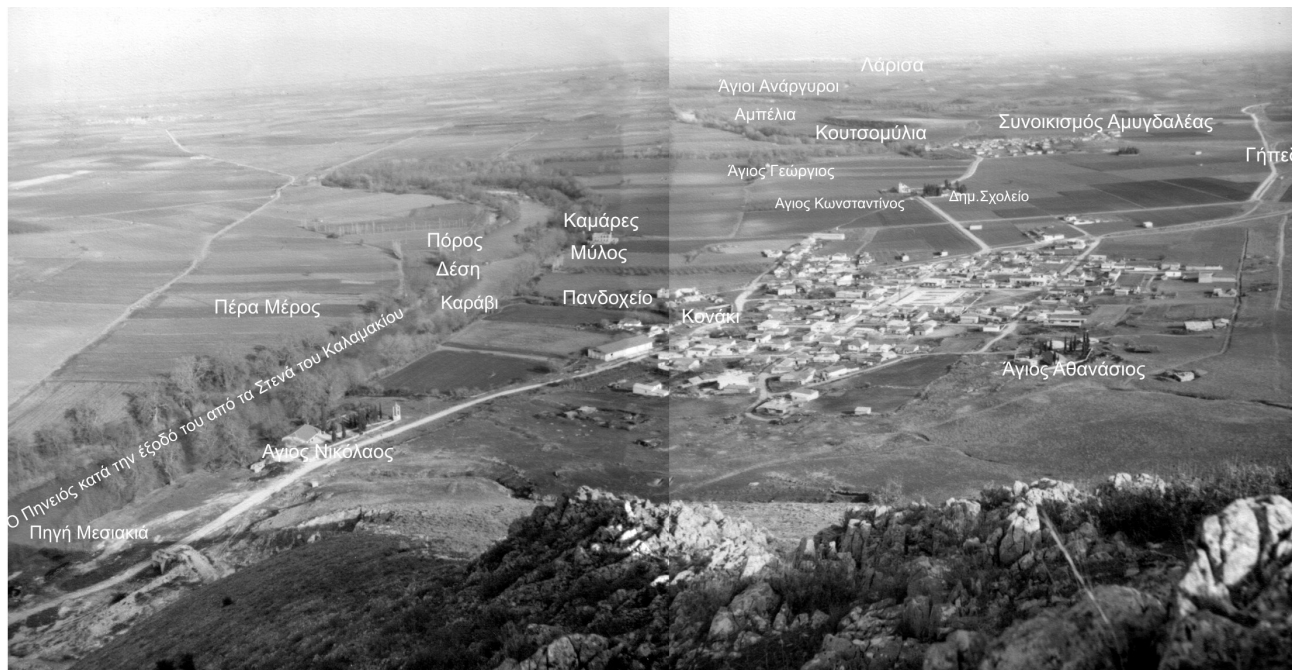
⁶ Κώστας Σπανός, «Ένα ανέκδοτο μετεωρίτικο χειρόγραφο του 18ου αιώνα», *Θεσσαλικό Ημερολόγιο*, 8 (1985) 18, 26.

⁷ Η τουρκική ώρα 6:45 είναι η ευρωπαϊκή 12:45

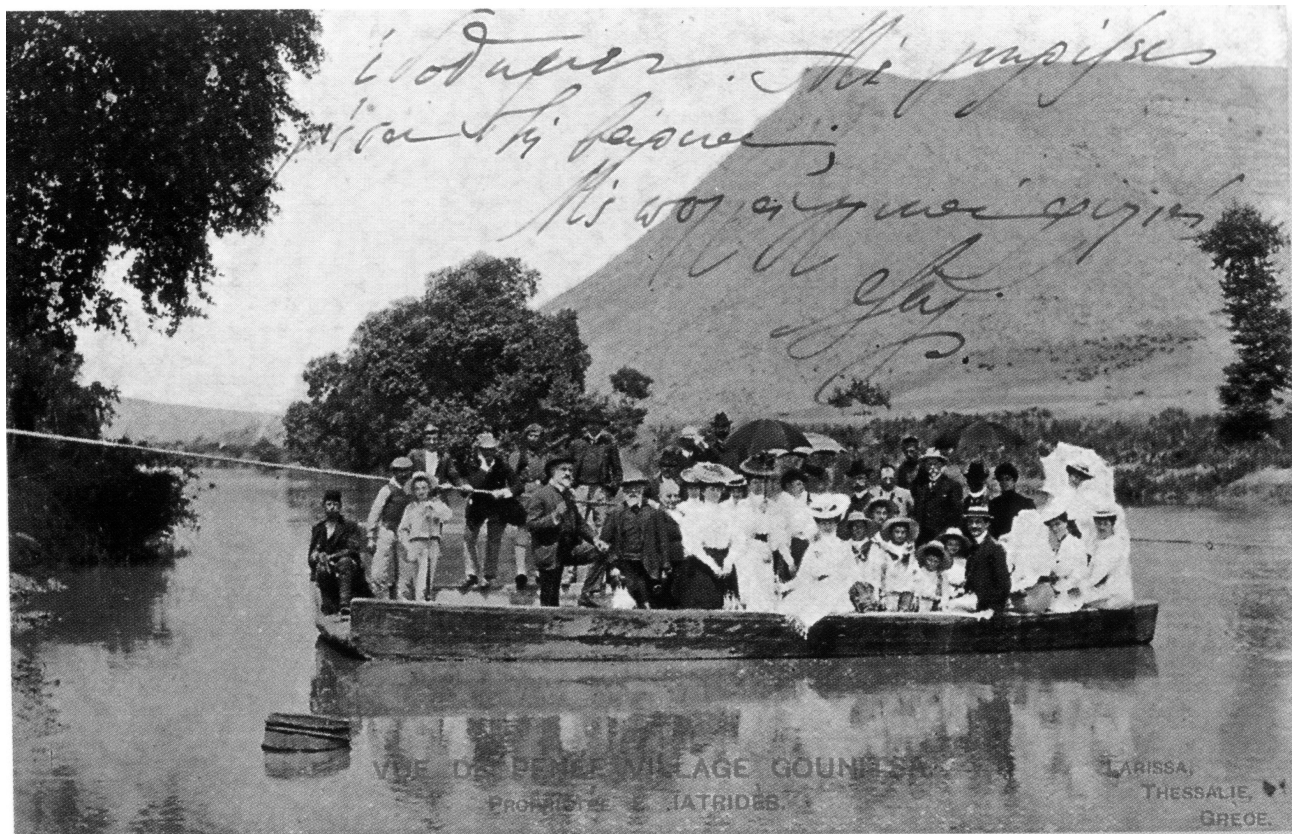
⁸ Τα στενά αναφέρονται στην βιβλιογραφία ως Στενά του Καλαμακίου, ενώ οι κάτοικοι χρησιμοποιούν την τουρκική ονομασία Μπαράζι, που σημαίνει στενό.

⁹ Η περιοχή σήμερα ονομάζεται Πέρα Μέρος.

¹⁰ W. M. Leake (μετ. Βασιλής Αργυρούλης), «Ταξίδι στη Θεσσαλία το 1806», *Θεσσαλικό Ημερολόγιο*, 43 (2003) 221, 223.

Εικ.1. Γενική άποψη της Γούνιτσας με σημειωμένες τις θέσεις του πορθμείου, του πανδοχείου, του πόρου, των καμαρών του Βελή πασά, του μύλου, του κονακίου του τσιφλικά κ.ά.

Εικ.2. Το πορθμείο της Γούνιτσας σε επιστολικό δελτάριο του 1910 (από το βιβλίο, *Επιστολικά Δελτάρια, 1900-1960*, τ. Γ', της συλλογής Γ. και Λ. Γουργιώτη, Αθήνα 2007, 38, αρ. 25).

Μετά την απελευθέρωση της Θεσσαλίας (1881), το πορθμείο περιήλθε από τον οθωμανό γαιοκτήμονα της Γούνιτσας Γκαλίπ εφένδη Οσμάν αγά, στην ιδιοκτησία του έλληνα ιδιοκτήτη του χωριού Ευσταθίου Ιατρίδη, ο οποίος συνέχισε, όπως και

ο προκάτοχός του, να το εκμισθώνει σε διάφορους κατοίκους του χωριού. Το καράβι ήταν αρχικά ξύλινο, όπως διακρίνεται και στην φωτογραφία (εικ. 2), αλλά ο Ιατρίδης το αντικατέστησε με ένα σιδερένιο (εικ. 3), το οποίο λειτούργησε μέχρι το 1937, περίπου, οπότε το μετέφερε, όπως μας αφηγείται ο γηραιότερος κάτοικος του χωριού Αθανάσιος Πολύζος, στην Μπάκραйна (Γυρτώνη), όπου συνέχισε να εξυπηρετεί τις ανάγκες του γαμπρού του Παπαγεωργίου. Για ένα μικρό διάστημα, πριν από την οριστική κατάργησή του, χρησιμοποιήθηκε ένα παλιό ξύλινο από το Ζάρκο. Όμως, η πορεία του ήταν πλέον προδιαγεγραμμένη, εξαιτίας της ανάπτυξης των συγκοινωνιών.

«Το 1932 το νοίκιασε ο πατέρας μου για ένα χρόνο, αφηγείται σήμερα ο Αθανάσιος Πολύζος.¹¹ Ήμουν τότε 12 ετών και περνούσα κι εγώ το καράβι απέναντι. Τραβιόταν ο κόσμος

Εικ.2. Ένα σιδερένιο καράβι σαν της Γούνιτσας, όπως είναι σήμερα εκθεμένο στην διασταύρωση της επαρχιακής οδού Μακροχωρίου - Παραποτάμου – Γόννων, μετά την μετακίνησή του στην περιοχή αυτή, γύρω στο 1937.

ολος για τον Τύρναβο, τότες. Κάθε Σάββατο είχε περαντζάδα. Πήγαιναν πολλοί στον Τύρναβο με τα κάρα και με τα γομάρια και ψώνιζαν, δεν πάιναν¹² στη Λάρισα. Ύστερα γίνονταν και το παζάρι του Τυρνάβου στις αρχές Μαΐου, και πολύς κόσμος, από τα γύρω χωριά περνούσε με άλογα, γελάδια και άλλα ζώα και πάινε για το παζάρι. Έρχονταν με τα κάρα, από το χωριό Αγία Σοφία του Τυρνάβου, όπου εκτρέφανε μοτίνι,¹³ και τους περνούσαμε με το καράβι για να πάνε προς τ' Αλήφακα,¹⁴ απ' όπου επέστρεφαν με τα κάρα γεμάτα κλωνάρια από σκαμνιές (μουριές) για να τείσουν τον μοτίνι. Περνούσαν, επίσης, πολλοί με κάρα γεμάτα σιτάρι για να τ' αλέσουν στον νερόμυλο. Αν το καράβι είχε βάρος, τότε έπρεπε να το τραβάνε δύο νομάτοι. Το καράβι ήταν πιασμένο από το συρματόσχοινο με δύο γάντζους, έναν από μπροστά και έναν από πίσω. Ακόμα και αν τραβούσε (ήταν ορμητικό) το ποτάμι δεν υπήρχε φόβος να το παρασύρει. Ήταν γαντζωμένο καλά. Τον περισσότερο χρόνο το ποτάμι δεν είχε τράβηγμα, διότι βοηθούσε σ' αυτό η Δέση, η οποία ήταν πολύ καλά φτιαγμένη για να οδηγεί το νερό προς τον νερόμυλο και να του δίνει κίνηση. Το 1936, περίπου, ο Ιατρίδης πήρε το καράβι και μάθαμε ότι το πήγε στην Μπάκραйна στον γαμπρό του Παπαγεωργίου. Για καναδυό χρόνια κρατήσαμε ένα καράβι, που έφυγε από το Ζάρκο. Ήταν, όμως, τόσο σάπιο που φοβούμασταν να μπούμε μέσα, ώσπου ήρθαν και το πήραν και από τότε δεν λειτούργησε ξανά άλλο καράβι. Εκείνο (ζαρκινό) καράβι είχε μόνο μία πρύμνη. Έπρεπε να κάνεις το κάρο πίσω κι ύστερα γύριζαν το καράβι για να βγει. Δεν ήταν σαν το δικό μας που έμπαινες από την μία κι έβγαίνεις από την άλλη. Αυτό δεν ήταν για κάρα. Για άλογα και γομάρια ήταν ή πρόβατα. Κοντά στο μέρος όπου δούλευε το καράβι υπήρχε και ένα πανδοχείο. Θυμάμαι ότι το είχε πρώτα ο Μπασιτέγος κι όταν έφυγε το αγόρασε, από τον Γιατρίδη, ο Νικολίτσας. Είχε μαγαζί, και πολλά δωμάτια, όπου διανυκτέρευαν οι ταξιδιώτες, καθώς και στάβλο για τα ζώα των κираτζίδων».¹⁵

¹¹ Και από τη θέση αυτή ευχαριστούμε τον κ. Αθανάσιο Πολύζο για τις πληροφορίες που μας έδωσε.

¹² Πάιναν < παίνω < παγίνω < πηγίνω (αρχαίος αιολικός τύπος).

¹³ Μοτίνος: ο μεταξοσκώληκας.

¹⁴ Αλήφακας: το σημερινό Κάστρο της Λάρισας.

¹⁵ Κираτζίς < τουρ. Kira (ενοίκιο) + ci- αγωγιάτης, μεταφορέας με υποζύγια.

Στα ΓΑΚ της Λάρισας φυλάσσονται τρία συμβόλαια¹⁶ ενοικίασης του πορθμείου, προερχόμενα από το συμβολαιογραφικό αρχείο του Π. Σκαμβούγερα. Και στα τρία εκμισθωτής είναι ο Γκαλίπ εφένδης Οσμάν αγάς. Στο πρώτο, υπ' αριθ. 4634/29.4.1885, μισθωτής είναι ο Ιωάννης Αθαν. Μπαμπανίκος, ποιμένας, κάτοικος της Γούνιτσας, και το ετήσιο μίσθωμα ανέρχεται στο ποσό των 922,50 δραχμών. Στο δεύτερο, υπ' αριθ. 7266/10.3.1887, μισθωτής είναι ο Κωνσταντίνος Τέγου Μακρής, αρχιποιμένας, κάτοικος επίσης της Γούνιτσας, και το ετήσιο μίσθωμα ανέρχεται στο ποσό των 653,00 δραχμών. Στο τρίτο, υπ' αριθ. 11210/1.3.1890, μισθωτής είναι ο Τούσιος¹⁷ Μίχου, πορθμεύς, κάτοικος, κι αυτός, της Γούνιτσας, και το ετήσιο μίσθωμα ανέρχεται στο ποσό των 563,00 δραχμών. Η ενοικίαση άρχισε την 1η Μαρτίου και έληγε στο τέλος του Φεβρουαρίου του επόμενου έτους. Το ετήσιο μίσθωμα του πορθμείου, το οποίο στα συμβόλαια αναφέρεται ως πλοίο, είναι αρκετά υψηλό για τα μεγέθη της εποχής του και φανερώνει μία σημαντική ετήσια κίνηση επιβατών, παρ' όλο που «οι γεωργοί κατά την μετάβασίν των προς τους αγρούς απαλλάσσονται πάσης πληρωμής». Όμως, η καθοδική πορεία του μισθώματος είναι ενδεικτική της σταδιακής απαξίωσής του, εξαιτίας της δημιουργίας νέου οδικού δικτύου και γεφυρών, μετά την απελευθέρωση της Θεσσαλίας (1881).

Η δομή και το περιεχόμενο των τριών συμβολαίων εκμίσθωσης, εκτός από το ποσό του μισθώματος, είναι ίδια. Σε όλα αναφέρονται οι παρακάτω τέσσερις όροι:

- 1) Ο ιδιοκτήτης έχει την υποχρέωση να επισκευάζει το «πλοίο», όταν παρίσταται ανάγκη.
- 2) Όλοι οι εργαζόμενοι στο τσιφλίκι της Γούνιτσας (του Γκαλίπ εφένδη Οσμάν αγά, αρχικώς, και του Ευσταθίου Ιατρίδη, μετέπειτα), «απαλλάσσονται πάσης πληρωμής», όταν χρησιμοποιούν το πορθμείο.
- 3) Ο μυλωνάς (μυλωθρός) του χωριού μπορεί να χρησιμοποιεί το «πλοίο» χωρίς καμία οικονομική επιβάρυνση. Ο εκμισθωτής είναι υποχρεωμένος να το παραχωρεί κάθε φορά που θα το χρειάζεται ο μυλωνάς.¹⁸ Και
- 4) Με την λήξη της μισθώσεως ο μισθωτής πρέπει να παραδώσει το «πλοίο» στον ιδιοκτήτη του, διαφορετικά υπόκειται σε αποζημίωση.

Στην παρούσα μελέτη θα εκδώσουμε το δεύτερο από τα τρία, ως άνω, μισθωτήρια.

Η ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 7.266/10.3.1887 ΜΙΣΘΩΤΗΡΙΟΥ ΕΓΓΡΑΦΟΥ

Έπτά χιλιάδες διακόσια εξήκοντα έξι
Ένοικιαστήριον Δραχ. 653

Έν Λαρίση καί έν τῷ γραφείῳ ἡμῶν κειμένῳ κάτωθι τῆς οἰκίας τοῦ Μπενήρ βέη Χατζῆ Χουσεῖν πασαῖ, συνοικία Καγγανῆ σήμερον τήν δεκάτην (10) τοῦ μηνός Μαρτίου τοῦ χιλιοστοῦ ὀκτακοσιοστοῦ ὀγδοηκοστοῦ ἑβδόμου ἔτους, ἡμέραν Τρίτην μ. μ. ἐνώπιον ἡμῶν τῶν συμβολαιογράφων Λαρίσης Παναγ. Σκαμβούγερα καί Αγαθάγ. Α. Ίωαννίδου, ἐδρευόντων καί κατοικούντων ἐνταῦθα, ἐνεφανίσθησαν οἱ γνωστοί ἡμῖν καί μή ἐξαιρετέοι νομίμως, ἀφ' ἑνός Γκαλίπ ἐφφένδης Ὀσμάναγα, κτηματίας, κάτοικος Λαρίσης, καί ἀφ' ἑτέρου Κωνσταντῖνος Τέγου Μακρής, ἀρχιποιμήν, κάτοικος Γουνίτζης καί συνομολόγησαν τά ἑξῆς:

Ὁ μὲν πρῶτος τούτων ὅτι ἐνοικιάζει πρὸς τόν δεύτερον τὸ ἐν Γουνίτζη πρὸς μεταφορὰν ἐπιβατῶν πλοῖον τοῦ (πορθμείου) δι' ἐν ἔτος ἀρχομένης τῆς ἐνοικίασεως ἀπὸ τῆς πρώτης Μαρτίου ἐνεστῶτος ἔτους ἀντί λιρῶν τουρκικῶν εἴκοσιν ἐννέα (29) ὑπολογισθεισῶν διὰ τήν ἐπιβολήν τοῦ χαρτοσήμου εἰς δραχμάς ἑξακοσίας πεντήκοντα τρεῖς (653), πληρωτέου τοῦ μισθώματος εἰς λίρας τουρκικὰς πραγματικὰς εἰς ἀναλόγους τριμηνιαίας δόσεις καί εἰς τὸ τέλος ἑκάστης ὑπὸ τούς ἑξῆς ὅρους:

- 1) Ὁ ιδιοκτήτης ὑποχρεοῦται νὰ ἐπισκευάζῃ τὸ πλοῖον ἂν δεῖται ἐπισκευῆς.
- 2) Οἱ ἐν τῷ τσιφλικίῳ Γουνίτζα ἄνθρωποι τοῦ ιδιοκτήτου καθὼς καί οἱ γεωργοί κατὰ τήν διάβασίν των ἀπαλλάσσονται τῆς πληρωμῆς.
- 3) Ὁ ἐνοικιαστὴς ὑποχρεοῦται ἰ¹⁹ νὰ χορηγῇ ἀπληρωτὶ τὸ πλοῖον εἰς τόν μυλωθρόν τοῦ χωριού, ὅταν ζητεῖται παρ' αὐτοῦ. καί
- 4) Κατὰ τήν λήξιν τῆς μισθώσεως ὑποχρεοῦται ὁ μισθωτής εἰς τήν παράδοσιν τοῦ πλοίου πρὸς τόν ιδιοκτήτην, ἄλλως ὑπόκειται εἰς ἀποζημίωσιν.

Ὁ δὲ δεύτερος ὠμολόγησεν ὅτι δέχεται τήν μίσθωσιν ταύτην ὑπὸ τούς ἐκτεθέντας ὅρους. Ὅθεν τῇ αἰτήσῃ των συνετάχθη τὸ παρόν, ὅπερ ἀναγνωσθέν ἐνκρινῶς εἰς ἐπήκοον αὐτῶν καί βεβαιωθέν, ὑπεγράφη παρ' ὄλων.

¹⁶ Ευχαριστούμε τον κ. Θ. Παλιούγκα που μας υπέδειξε τα εν λόγω έγγραφα και τον κ. Στ. Γουλούλη, υπεύθυνο των Γ.Α.Κ. της Λάρισας, ο οποίος παραχώρησε τα σχετικά φωτοαντίγραφα στον Σάκη Γραμμένο.

¹⁷ Τούσιος < Διαμαντούσιος < Διαμαντής.

¹⁸ Όπως αφηγείται ο παππούς μου Σταμουλάκης Γραμμένος, ο νέος ιδιοκτήτης του χωριού Ευστάθιος Ιατρίδης, το 1906-1907, ανακαίνισε εκ θεμελίων τον νερόμυλο, τον αναφερόμενο στο συμβόλαιό μας, τοποθετώντας σύγχρονα γερμανικά μηχανήματα και καθιστώντας τον περίφημο σε όλη την περιοχή. Ας σημειωθεί ότι δεν ήταν ο μοναδικός, καθώς ένα χιλιόμετρο περίπου ανατολικά, προς την κατεύθυνση του ποταμού, το τοπωνύμιο Κουτσομούλια δηλώνει την ύπαρξη νερομύλων μικρότερης, όμως, δυναμικότητας από τον προαναφερόμενο, ο οποίος βρισκόταν κοντά στον οικισμό. Επιπλέον, στην περιοχή μας κατασκευάζονταν μυλόπετρες, όπως μας πληροφορεί ο Leake (ό.π., σ. 223): «Εξω από τον οικισμό είναι συγκεντρωμένες πολλές μυλόπετρες, οι οποίες κατασκευάζονται σε ένα γειτονικό λατομείο και είναι έτοιμες εδώ για να μεταφερθούν μέσω του ποταμού. Αμέσως μετά τον οικισμό, ο ποταμός εκτρέπεται, μερικώς, ως κανάλι για τους μύλους και για την άρδευση».

¹⁹ Τέλος της πρώτης σελίδας του μισθωτηρίου εγγράφου.

Γίνεται δέ μνεία ὅτι ὁ Γκαλίπ ἐφένδης ὑπέγραψε τουρκιστί καί ὅτι τό παρόν κατεχωρίσθη εἰς τό εὔρετήριον τοῦ συμβολαιογράφου Παναγ. Σκαμβούγερα.

Οἱ συμβαλλόμενοι
[Γκαλίπ Ὄσμάναγα]
Κώστας Τέγου Μακρῆς

Οἱ Συμβολαιογράφοι
Π. Σκαμβούγερας
Α. Α. Ἰωαννίδης

ΠΗΓΗ: ΓΑΚ - Αρχεῖα Ν. Λάρισας.